

עדכון תקופתי

מידע, סקירות ומחקרים – קטינים במרחב המקוון

גיליון מס' 2 – פברואר 2020



המטה הלאומי
להגנה על ילדים ברשת

עדכון תקופתי – פברואר 2020

ניהול וליווי מקצועי: ד"ר נאוה כהן-אביגדור

תוכן עניינים:

❖ סקירת מגמה: מעורבות הורית בעידן הדיגיטלי

❖ זרקור: יוזמות מיוחדות להגנה על ילדים ברשת

❖ מדור: יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי

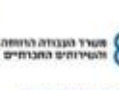
❖ עדכונים נוספים:

❖ הדחת קטינים לשימוש בסמים ברשת

❖ מוקדי דיווח בעולם

❖ אפליקציית רולטת תמונה

MEIDATA הוכן בסיוע



לא עוזבים ידלים גם בימים קשים

אותם כיצד להשתמש באינטרנט באופן בטוח, ולבצע עימם פעילויות שונות ברשת. גישה רחבה זו כלפי שימוש בטוח ברשת עבור ילדים צעירים משתנה עם הגיעם לגיל הנעורים, כאשר ישנה ירידה בהגבלות ובפעילויות המשותפות מצד אחד, ועלייה בשיח ודיון אודות השימוש האינדיבידואלי של הילדים ברשת מצד שני.

הורים עושים שימוש רב ברשת ובטכנולוגיה, הן בעצמם והן בשיתוף הילדים, תוך עידוד של הילדים לכך באופן בטוח. לפי ממצאי המחקר, ההורים משתמשים במדיה דיגיטליים כאמצעי לשמירה על קשר עם ילדיהם, כאשר למעלה ממחציתם משתמשים לשם כך בשיחות טלפון ובהודעות טקסט, וכשליש משתמשים באפליקציות מסרים כגון וואטסאפ, ברשתות חברתיות לשיתוף תמונות והודעות ובווידיאו צ'אט. בנוסף, מרבית ההורים תומכים בשימוש באינטרנט עבור תגבור הלמידה בבתי הספר, סיוע לילדים בשיעורי הבית ולמידה של דברים חדשים.

הורים אשר העידו כי הם מודאגים מנושאים של פרטיות ברשת היו בעלי סבירות גבוהה יותר לשתף תמונות של ילדיהם ברשת, בפרט עם 200 אנשי קשר ומעלה (כ-20% מההורים המודאגים) ולעתים תכופות יותר מאשר הורים שאינם מודאגים מנושא של פרטיות ברשת. המחקר מציין כי לא ניתן לדעת את כיוון ההשפעה של ממצא זה, קרי, אם הדאגה לפרטיות משפיעה על מידת השיתוף או שמא מידת השיתוף משפיעה על הדאגה לפרטיות. עם זאת, אותם הורים אשר נוהגים לשתף תמונות של ילדיהם הם בעלי סבירות גבוהה יותר לבקש את רשותם של הילדים לשתף את תמונותיהם.

כמו כן, נמצא במחקר של בית הספר לכלכלה של לונדון כי כאשר ההורים מחפשים עצה בנושאים של בטיחות ברשת, הם פונים בעצמם לאתרי אינטרנט, כמו גם לחברים ולבני משפחה. אתרי האינטרנט מציעים מגוון של חומרים ועזרים לסיוע להורים בשמירה על בטיחות ילדיהם ברשת, כגון מדריכים אינטראקטיביים המייעצים להורים כיצד לפנות לילדים ולשוחח עימם אודות נושאים רגישים כמו שיתוף מידע, חשיפה לחומר פוגעני ובריונות ברשת; מדריכים לשינוי הגדרות פרטיות, להצבת מגבלות ולסינון תכנים באתרים ובאפליקציות השונות; שאלונים המסייעים להורים לזהות את אופן התנהלותם בנושא של הצבת גבולות ושמירה על

סקירת מגמה

מעורבות הורית בעידן הדיגיטלי

גישות הוריות לפעילות ילדים ברשת

רשת האינטרנט והאמצעים הטכנולוגיים השונים הפכו לחלק בלתי נפרד מחייהם של מבוגרים ושל ילדים כאחד. עם זאת, ילדים הם פגיעים יותר לסכנות שברשת ומכאן חשיבות מקומם של ההורים בחינוכם להתנהגות בטוחה ברשת ולניהול אופן השימוש שלהם באמצעים הדיגיטליים.



סקר שערך בית הספר לכלכלה של לונדון (London School of Economics) בשנת 2018 בנושא יחסם של הורים לפעילות ילדיהם ברשת, מצא כי האמצעי המועדף לשמירה על בטיחות ברשת בקרב הורים לילדים בני 5-12 הוא שימוש בתוכנות סינון או באפליקציות לניהול השימוש ולביצוע פעילויות משותפות ברשת. עם העלייה בשימוש באינטרנט ובמכשירים טכנולוגיים בקרב ילדים בני 5-12 נראית מגמת עלייה גם בהשקעת ההורים בנושא הבטיחות ברשת, בפרט, בהצבת חוקים להגבלת זמן מסך ושימוש בתוכנות סינון תכנים.

למרות הסיכונים, הורים לילדים בגילאים 5-12 הם בעלי סבירות גבוהה יותר לעודד את הילדים להשתמש במדיה דיגיטליים. הורים אלה הנוטים לעודד את הילדים לבצע חיפוש ומחקר ברשת תוך הצבעה על מקורות מידע אמין, לשוחח עם הילדים אודות פעילויותיהם ברשת, ללמד

להלן, ההמלצות המרכזיות להורים כפי שעלו מהמחקרים ומהמדריכים של הארגונים השונים:

- לשוחח עם הילדים אודות חוויותיהם באינטרנט, פעילויותיהם ברשת והאנשים עימם הם משוחחים ברשתות החברתיות.
- לבצע פעילויות יחד עם הילדים ברשת כגון שיתוף הדדי באפליקציות ובאתרים אהובים, למידה של דברים חדשים באמצעות האינטרנט ומשחקים משותפים.
- לעודד את הילדים לכבוד ולאמפתיה, ללמד אותם להימנע משיתוף של דברים שעלולים לפגוע באחרים ולהתנהג באופן חיובי ומנומס כפי שיעשו מחוץ לרשת.
- להסביר וללמד את הילדים כיצד להשתמש ברשתות החברתיות באופן אחראי ומה הן הסכנות שבשיתוף מידע בהן.
- ללמד את הילדים לחשוב באופן ביקורתי על כל מה שהם רואים וקוראים ברשת, תוך התייחסות לחברים שהכירו ברשת ולתוכן המפורסם ברשת.
- ללמד את הילדים כיצד לחסום אנשים שמטרידים אותם ברשת, לשנות הגדרות פרטיות ולפנות למוקדי דיווח במקרה של היתקלות בחומר לא ראוי.
- להבטיח לילדים ולהעביר להם את המסר כי ניתן לפנות להורה בכל מצב או בעיה שעלולה להתעורר.
- להוות אוזן קשבת מבלי להפגין שיפוטיות, ולשאול שאלות על הרגשות והחוויות של הילדים.
- לשים לב לשינויים בהתנהגות הילד ולשוחח עמו במקרה כזה.
- ליידע את הילדים ולקבל את הסכמתם במקרה שההורה עצמו רוצה לשתף תמונות של ילדיו ברשת. כמו כן, שיתוף התמונות צריך להתבצע תוך מודעות להשלכות שבמעשה הכוללות אפשרות של גורמים זרים להשתמש בתמונות ושיתוף של המידע שהתמונות מכילות כגון מיקום וזמן.

בטיחות הילדים ברשת; ודוגמאות לפרופיל בטוח ברשתות החברתיות לעומת פרופיל החושף מידע רב אודות המשתמש. (מקורות: Internet Matters, Internet Matters, Childnet)

למעלה ממחצית (58%) מההורים שהשתתפו במחקר מעידים על עצמם כי הם יודעים לשנות את הגדרות הפרטיות בחשבונות הדיגיטליים השונים שלהם ושל ילדיהם. עם זאת, פחות ממחציתם מעריכים שילדיהם ידעו לעשות זאת בעצמם.

הורים צעירים הם בעלי סבירות גבוהה יותר לבדוק את ההודעות ואת אנשי הקשר באמצעים הדיגיטליים של ילדיהם וגם להיות חברים או עוקבים של ילדיהם ברשתות החברתיות. על אף שהרשתות החברתיות נועדו לבני 13 ומעלה, ועל אף שכמחצית מההורים לילדים עד גיל 12 מרגישים כי ילדיהם אינם בוגרים מספיק להשתמש ברשת ללא השגחה, מרביתם מאשרים שימוש לילדים צעירים יותר, אך עושים זאת תוך מעקב אחר השימוש שלהם. מרבית ההורים לילדים בכל הגילאים חשים כי יש להם הזכות לבדוק את הפעילות ילדיהם ברשת. תדירות ומידת הפיקוח גבוהה בקרב הורים לילדים מתחת לגיל 12 ופוחתת עם העלייה בגיל הילדים. (מקורות: LSE, LSE, LSE)

שיח יומיומי

המגמה העיקרית בקרב ארגונים הפועלים להגנה על ילדים בכלל, וברשת בפרט, היא **עידוד למעורבות הורית ומודעות לפעילות הילדים באמצעים הדיגיטליים**, שיח יומיומי אודות הסכנות שברשת ואופני התנהלות בטוחה ברשת, וביצוע פעילויות משותפות עם הילדים באינטרנט.



להלן, ההמלצות המרכזיות להורים כפי שעלו מהמחקרים ומהמדריכים של הארגונים השונים:

- הגנה על המכשירים של ההורים עצמם באמצעות סיסמה, על מנת למנוע מילדים צעירים גישה לאינטרנט דרכם.
 - התקנת תוכנות סינון במכשירים בהם משתמשים הילדים לחסימת אתרים ספציפיים ותוכן לא ראוי כגון תוכן מיני או כזה המעודד פגיעה עצמית, אלימות והפרעות אכילה.
 - שימוש במוצרים לסינון תוכן לא ראוי המותקנים על הראוטר. היתרון במוצרים אלה הוא שימוש במוצר אחד המיושם עבור כל בני הבית, אך חסרונם הוא במידת היעילות שלהם לעומת תוכנות המותקנות על מכשיר ספציפי, מאחר והם אינם מותאמים לתוכנות השונות של כל מכשיר. לכן ההמלצה היא להשתמש באמצעים שמציעים חלק מהמכשירים ומערכות ההפעלה, בתוכנות מסחריות או במוצרים של ספקי התקשורת, ולשנות את הגדרות הפרטיות שמציעים הדפדפנים.
 - שימוש בתוכנות להגבלת זמן השימוש באינטרנט.
 - התקנת מנוע חיפוש "ידידותי לילדים" המאפשר לחקור מספר מוגבל של אתרים.
 - מיקום המכשירים בבית במקום שבו ניתן לפקח על השימוש בהם, במיוחד כשמדובר בילדים צעירים.
- (מקורות: [eSafety](#), [eSafety](#), [ThinkUknow](#), [Childnet](#), [NSPCC](#), [HealthyChildren](#))

סיכום

מידת המעורבות של ההורים היא בעלת השפעה משמעותית על אופן התנהלות הילדים, שמירה על בטיחותם והגנה מפני סיכונים וחשיפה לחומרים פוגעניים במרחב האינטרנטי. כיום, המגמות המרכזיות בתחום דוגלות בהתרת השימוש ברשת האינטרנט ובמכשירים הטכנולוגיים השונים לילדים מגיל צעיר תחת פיקוח הורי ותוך מודעות לאופן השימוש שלהם באמצעים הדיגיטליים. מגמות אלו כוללות קביעה משותפת של כללי שימוש באינטרנט על-ידי בני הבית החלים הן על הילדים והן על

קביעת כללים

מגמה נוספת היא הצבת כללים שיחולו על כל בני הבית תוך הסכמה כללית ושיתוף הילדים בקביעתם, ואשר יהיו גמישים בהתאם לגיל ולאורח החיים.

להלן, ההמלצות המרכזיות להורים כפי שעלו מהמחקרים ומהמדריכים של הארגונים השונים:

- הצבת כללים לשימוש באינטרנט ובמכשירים טכנולוגיים השונים בהתאם לגיל הילד, תוך הבהרה של ההשלכות במקרה של אי קיומם.
- שיתוף הילדים בקביעת הכללים ושינויים עם התבגרותם. שיתוף הילדים יסייע להבנתם בצורך קיומם של כללים אלה.
- יצירה של "חוזה משפחתי לשימוש בטוח באינטרנט" אשר יסייע להביא להסכמה על החוקים והכללים לשימוש באינטרנט. החוזה יכול לכלול את סוגי האתרים שניתן לבקר בהם, הזמן היומי המושקע בשימוש באינטרנט והתנהגות נאותה ברשת. דוגמאות לחוזים קיימות באתרים רבים העוסקים בנושא של בטיחות ילדים ברשת.
- קביעה של כללים לשימוש באינטרנט ובמכשירים טכנולוגיים עבור ההורים. קיומם של הכללים על ידי ההורים ישמש דוגמה לילדים.
- הגבלת זמן שימוש באינטרנט. מומלץ על הגבלה גמישה שתשתנה בהתאם לזמן בשבוע (אמצע שבוע לעומת סוף השבוע) או להתנהגות וביצוע מטלות (לדוגמה, אפשרת הגלישה באינטרנט רק לאחר השלמת שיעורי הבית).

הגבלות וסינון תכנים

מגמה נפוצה לשמירה על בטיחות ילדים צעירים (עד גיל 12) ברשת, היא התקנת הגבלות על האינטרנט וסינון תכנים. כאשר מדובר במתבגרים, ההמלצה היא להשתמש בתוכנות לסינון תכנים תוך שיתוף הילדים, הסבר על המגבלות שהוצבו ועל האפשרות לשנות אותן עם התבגרותם ועם הפגנה של התנהגות אחראית.

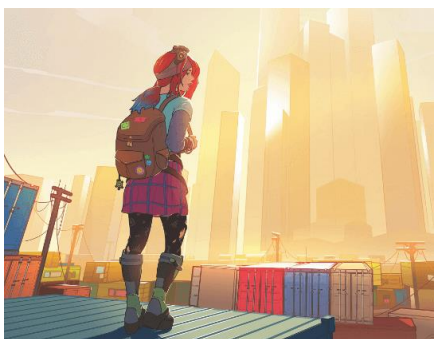
בפרק השני, לדוגמה, ג'סי וחבריה מצלמים תמונות של עצמם במסיבת יום הולדת ומחליטים לשלוח את התמונות למספר אנשים. כאשר הם מגלים כי תמונותיהם שותפו עם ילדים אחרים בבית הספר ללא רשותם, הם פונים למורתם לעזרה. הם למדים כיצד תמונות עלולות להיות מופצות באופן רחב יותר מהמצופה ועל חשיבותה של הסכמה. (מקורות: [ThinkUKnow](#), [Youtube](#), [BBC](#), [ThinkUKnow](#)).



מתוך "ג'סי וחברים"

אוסטרליה

בקיץ 2018 השיק המפקח על בטיחות ברשת באוסטרליה (eSafety Commissioner) משחק וידאו בשיתוף חברת הפיתוח הדיגיטלי The Project Factory. המשחק הוא יוזמה שפותחה על ידי המפקח, אשר נועדה לסייע לילדים בגילאי 11-14 לבנות כישורי אינטליגנציה דיגיטלית והתנהגות בטוחה ברשת. המשחק זמין במערכות ההפעלה PC-iOS, Android, Mac, וניתן לשחק בו לבד או בזוגות.



מתוך "הקיץ האבוד"

המשחק מכניס את הילדים לעיר עתידנית שבה חיות דמויות ממגוון תרבויות. במשחק לומדים הילדים על חשיבותם של כישורים חברתיים ורגשיים כגון חשיבה ביקורתית, עמידות

ההורים. אמצעי פיקוח נוספים מומלצים הם תוכנות וכלים לסינון תכנים ולהגבלת שימוש. המעורבות ההורית באה לידי ביטוי בשיח בין ההורים לבין הילדים, שיתוף בפעילותם במרחב המקוון וביצוע פעולות משותפות יחד. ביישומן של מגמות אלה, מומלצת גמישות הכוללת פיקוח מוגבר על ילדים צעירים אשר פוחת עם התבגרותם לטובת שיח ושיתוף הדדי בין ההורים לבין הילדים.

זרקור

יוזמות מיוחדות להגנה על ילדים ברשת

גופים שונים בעולם, פרטיים וציבוריים כאחד, פועלים להעלאת מודעות ציבורית ולחינוך ילדים להתנהגות בטוחה ברשת. לשם כך, נוקטים גופים אלה ביוזמות שונות המאופיינות ביצירתיות, בשפה גרפית המיועדת לילדים ובשימוש בטכנולוגיה, על מנת למשוך את הילדים ללמידה אינטראקטיבית.

בריטניה

במרץ 2019 השיקה הסוכנות הלאומית לפשיעה בבריטניה (National Crime Agency – NCA) קמפיין להגנה על ילדים ברשת באמצעות סדרת סרטונים מצוירים המכוונת לילדים בני 4-7 בשם "ג'סי וחברים". בעקבות ממצאי סקר של רשות התקשורת הבריטית (Ofcom) כי מרבית הילדים בני 4-7 בבריטניה עושים שימוש ברשת האינטרנט, הופץ הקמפיין, באמצעות קישורים ברשתות החברתיות.

מטרתו של הקמפיין היא ללמד ילדים כיצד לשמור על בטיחות ברשת במטרה להגן עליהם מפני התעללות מינית וסכנות אחרות. כמו כן, הקמפיין נועד לשמש ככלי עבור ההורים להתחיל שיח עם ילדיהם אודות הסכנות הקיימות באינטרנט וכיצד ניתן להישמר מפניהם.

הסדרה מציגה שלושה ילדים החוקרים סרטוני וידאו ורשתות חברתיות, אך לומדים כי קיימות סכנות אשר אורבות ברשת.

וכן יצרו ספר בשם "ילדי פרחים" העוסק בסכנות הנובעות מהתמכרות לאינטרנט. בהתבסס על הספר כתבה המורה שיר ויצרה לו סרטון וידאו בנושא התנהגות נחמדה ברשת; הכיתה הציגה מחזות על בטיחות ברשת תוך שימוש בבובות שיצרו בעצמם; בסוף הפרויקט ניסחו התלמידים והמורה "כללי זהב" לשימוש בטוח באינטרנט וכל החומרים הוצגו בתערוכה. (מקור: [Better internet for Kids](#))

תיכון Tichero מיוון זכה גם הוא בתחרות הוועדה האירופאית ליום האינטרנט הבטוח הבינלאומי 2018 בקטגוריית הנוער על פיתוח אפליקציה של שאלון בטיחות ברשת. האפליקציה פותחה על ידי תלמידי התיכון עבור ילדים בני 10, ולעידוד חשיבה ביקורתית ולהתנהגות חיובית ובטוחה ברשת. האפליקציה זמינה בשפות יוונית, אנגלית, גרמנית וצרפתית.

השאלון מכיל 20 סעיפים אודות פעולות יומיומיות שמבצע אדם צעיר ברשת בתחומים של "פייק ניוז", בריונות, פרטיות ומשחקים, אשר עליהם נדרש המשתמש לענות בהתאם להתנהגותו. התלמידים יצרו את התוכנה בעצמם מראשית התהליך ועד סופו, הכולל איסוף מידע, תרגום, בחירת תמונות, תכנות, בחינה ושיפור האפליקציה. לכבוד יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי 2018 הם ארגנו שני אירועים בהם הציגו את האפליקציה לתלמידים צעירים. באמצעות הפרויקט, היוו התלמידים הבוגרים מנטורים לתלמידים הצעירים על-ידי שימוש באמצעי שהוא מושך לילדים ומעודד אותם לחשיבה על סכנות האינטרנט. (מקורות: [European Commission](#), [Better Internet for Kids](#))

לסיכום, יוזמות מיוחדות לחינוך ילדים ולהעלאת מודעות להתנהגות בטוחה ברשת כמשחקי מחשב, סדרות מצורית, פעילויות בכיתות ואפליקציות, הן ברמה הארצית והן ברמת הכיתה, יכולות לפנות לילדים באופנים מגוונים וללמדם כיצד להתנהל ברשת באופן בטוח ומכבד כלפי הזולת.

רגשית, אמפתיה, כבוד ואחריות. השחקנים מתקדמים דרך חמישה פרקים, אשר כל אחד מהם מתמקד באחד מהכישורים הללו. במהלכו, השחקנים יכולים לחקור את העיר, לתקשר עם הדמויות ולשחק במיני-משחקים כגון פאזלים. הפעילויות במשחק מעודדות את הילדים להתנסות בבחירותיהם וללמוד מהשלכות מעשיהם. בסופו של כל פרק מקבלים התלמידים משוב על בחירותיהם והחזקות שהפגינו.

המשחק נולד בעקבות מחקר שבוצע על-ידי המפקח משנת 2016 בו נמצא כי ילדים אוסטרלים הם בעלי סבירות גבוהה להיות חשופים להתנהגות שלילית ברשת כגון בריונות וגזענות. משום כך עלה הצורך בנקיטת צעדים של מניעה מקדימה, בהם הקניית כלים לילדים לבניית קשרים חברתיים מכבדים. (מקורות: [eSafety](#), [eSafety](#)).

יוזמות פרטיות נוספות

יוזמות פרטיות מיוחדות קיבלו הכרה במסגרת יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי. בתחרות שנערכה במסגרת יום זה בשנת 2018, בחסות הוועדה האירופאית, הוענקו פרסים ליוזמות ולקמפיינים מיוחדים בנושאים של בטיחות ברשת ומדיה דיגיטליים.

הזכייה בקטגוריית המורים הוענקה לנינה ג'לן, מורה מסלובניה, על פרויקט "מטיילים סביב העולם הוירטואלי" שערכה בכיתתה. במסגרת הפרויקט, הפכה ג'לן את הכיתה שלה לעולם וירטואלי, תוך שימוש ביצירות ומשחקים, על מנת לקדם התנהגות חיובית ברשת ולהעלות מודעות אודות הסכנות שבשימוש לא נאות באינטרנט בקרב ילדים בגילאי בית ספר יסודי.

הפרויקט של ג'לן כלל מספר פעילויות: התלמידים בכיתה כתבו ספר על קבוצת גמדים שהביכו את עצמם ברשת והוא שימש כבסיס לפרויקט; היא הפכה את הכיתה לעולם וירטואלי בו הייתה לתלמידים זהות דיגיטלית ואפשרות בחירה לגבי כמות המידע שהם היו מוכנים לחלוק בהתאם לסיכונים הנובעים מכך; התלמידים השתתפו בחדרי צ'אט "מציאותיים" ובתום הפעילות נערך דיון אודות דרכי התנהלותם בחדרי הצ'אט והסכנות שהתנהגויות אלה משקפות בהקשר לנושאים כפרטיות, בריונות, תוכן פוגעני ברשת ועקבות דיגיטליים; התלמידים עיצבו פוסטרים בנושא ההזדמנויות והסכנות שבאינטרנט והתנהגות נכונה ברשת,



בצרפת הזמין הקמפיין של 2019 צעירים ומבוגרים לבחון את מקומם של מסכים בחייהם, הזמן שהם מבילים מול מסכים והשימוש בהם, כאשר הקמפיין מתייחס לכלל המכשירים האלקטרוניים: מחשבים, סמארטפונים, טאבלטים, קונסולות משחקים וכו'. ביום זה, הושק שאלון המיועד להורים לבחינת הרגלי השימוש המשפחתיים במסכים במטרה לסייע להורים להגדיר יחד עם משפחתם אופנים בריאים של צריכה ושימוש בריאים. כמו כן, אורגנו סדנאות והופצו כלים חינוכיים למורים עבור העלאת מודעות והנעת דיון בבתי הספר אודות הרגלי השימוש במסכים. בנוסף, הופץ באותו היום תוסף לדפדפן המאפשר דיווח על תוכן פוגעני באינטרנט. (מקורות: [Safer Internet Day](#), [Safer Internet France](#))



בגרמניה, התמקדו האירועים של 2019 בנושא של דפי שנאה באינטרנט בשיתוף בתי הספר. ביום זה הושק קמפיין במדיה החברתית, אורגנו סדנאות אינטראקטיביות לילדים, אורגן אירוע לתקשורת בדיסלדורף בהשתתפות קומיקאים, מוזיקאים ושחקנים, הופצה סדרת סרטוני וידאו בשיתוף כוכבי

מדור

יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי

יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי מצוין בכל שנה ביום השני של השבוע השני בחודש השני, פברואר, למען העלאת המודעות לסכנות במרחב האינטרנטי, בהן: פריצות, וירוסים, הפרות פרטיות, התעללות ועוד. יום האינטרנט הבטוח נולד בשנת 2004 כיוזמה של וועדת האיחוד האירופי. הוא מובל על ידי ארגון InSAFE, רשת של מרכזים לאומיים לאינטרנט בטוח (Safer Internet Centres – SICs), אשר פועלים במדינות להעלאת המודעות, השקת קמפיינים חינוכיים בנושאים של בטיחות ברשת והפעלת קווי סיוע.

בשנת 2009 הוקמו ועדות יום האינטרנט הבטוח (Safer Internet Day Committees) אשר פועלות לחיזוק הקשרים עם מדינות מחוץ לרשת ה-SICs ולהשקת קמפיין גלובלי. הוועדות השונות, שמספרן כיום עולה על 100, עובדות עם צוות התיאום הממוקם בבריסל (Safer Internet Day Coordination Team) בקיום הפעילויות ביום האינטרנט הבטוח. במשך השנים התרחבה היוזמה וכיום נחגג היום בכ- 150 מדינות ברחבי העולם. (מקור: [Safer Internet Day](#))

בשנת 2019 נערכו במדינות השונות פעילויות מגוונות להעלאת מודעות לשימוש בטוח באינטרנט במסגרת יום האינטרנט הבטוח הבינלאומי. בארצות הברית, נערך היום תחת הכותרת "יחד עבור אינטרנט טוב יותר" על מנת להדגיש את מקומו ותפקידו של כל אחד ביצירת אינטרנט "טוב יותר". פורסמו חומרים עבור המורים להעברת שיעור בנושא ביום זה, ואורגנו שני אירועים גדולים לתלמידים בשיתוף חברת גוגל. בבוקר התארחו כ-250 תלמידי חטיבת ביניים ותיכון במשרדי גוגל בסיאטל והאירוע הועבר בשידור חי לבתי ספר ברחבי ארצות הברית. בערב נערך אירוע נוסף לתלמידי בתי ספר יסודיים והוריהם. באירועים אלה הועברו למשתתפים הרצאות, סדנאות ותחרויות בנושא שימוש בטוח באינטרנט. (מקור: [Safer Internet Day](#))

בסמים, לעומת בני נוער שאינם עושים שימוש ברשתות החברתיות או עושים בהן שימוש לעתים רחוקות.

ב"סקר הנוער 2018 – התנהגויות אנטי-חברתיות בקרב בני נוער" של מחלקת המחקר במשרד לביטחון הפנים הישראלי ובשיתוף תחום מחקר במטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת, כ-4% מבני הנוער בישראל דיווחו כי הם או חבריהם גולשים באתרי אינטרנט שמוכרים סמים.

ההשפעה של המדיה החברתיים על שימוש בסמים בקרב בני נוער מתקיימת הן באופן ישיר והן באופן עקיף. צפייה בתמונות המופצות ברשת של בני גילם המשתמשים בסמים ובאלכוהול, וכן של ידוענים, מעודדת את בני הנוער להתנסות באותם דברים. התנהגות זאת מתחזקת באמצעות פרסומות לחומרי טבק ואלכוהול הנפוצות באתרי אינטרנט שונים וברשתות החברתיות. בנוסף לכך, מחקרים רבים הצביעו על קשר בין שימוש ברשתות חברתיות לבין בריאות נפש ירודה, דיכאון, תחושת בדידות והערכה עצמית נמוכה, אשר נמצאו כולם כמהווים גורמים מרכזיים לשימוש בסמים ובאלכוהול. בני נוער, בפרט, נוטים לעיתים לפנות להתנסות בסמים ובאלכוהול כאמצעי התמודדות עם בעיות רגשיות וחברתיות.



רשת האינטרנט מגישה את קנייתם ואת צריכתם של סמים באמצעות מספר דרכים:

- **רשתות חברתיות** – הרשתות החברתיות השונות משמשות כפלטפורמה לקישור בין סוחרים סמים לבין קונים וכן לביצוע עסקאות. פועלות בהן קבוצות סודיות המשמשות כשווקים למסחר בסמים מסוגים שונים. מכירת הסמים מתבצעת לעתים קרובות תוך שימוש בשפת קוד, אך סוחרים מסוימים אף מפרסמים בגלוי את סחורתם. עסקאות סמים מתבצעות גם אפליקציות משמשות סוחרים סמים,

יוטיוב ופורסמו חומרים עבור המורים להעברת שיעורים בכיתות בנושאי שנה באינטרנט. (מקורות: [Safer Internet Day](#), [Better Internet for Kids](#), [Day](#))

ההכנות ליום האינטרנט הבטוח 2020 עדיין בעיצומן. בבריטניה, לדוגמה, האירועים והפעילויות ליום האינטרנט הבטוח 2020, הנתמכים על ידי הממשלה הבריטית, יעודדו צעירים לבחון את ניהול הזהות האינטרנטית שלהם. ביום זה, יבחנו נושאים כגון האופן שבו מעוצבת התפיסה העצמית של צעירים ותפיסתם את אחרים באמצעות האינטרנט, השפעת הרשת על סטריאוטיפים ואפליה, ומידת חופש ההבעה העצמית שמאפשר האינטרנט. מטרתו של הקמפיין לשנת 2020 היא עידוד צעירים לתמוך זה בזה ולהרגיש חופשיים להיות מי שהם רוצים להיות. (מקור: [Safer Internet Day](#))

באוסטרליה, נחגגים אירועי יום האינטרנט הבטוח בתמיכת המפקח על בטיחות ברשת (eSafety Commissioner). המשרד הוקם בשנת 2015 על מנת להוביל מאמצים בתחום הבטיחות ברשת ושיתופי פעולה בין גופי הממשלה, התעשייה וארגונים ללא מטרות רווח. בשנת 2020 יצוין היום בסימן התחלה של שיח אודות בטיחות ברשת, תחת הכותרת "start the chat". בין הפעילויות המתוכננות ביום זה, קיום מצגות וירטואליות בבתי הספר בהנחיית פעילים מטעם eSafety. (מקורות: [eSafety](#), [Safer Internet Day](#))

הדחת קטינים לשימוש בסמים ברשת

בני נוער הם רגישים ונוחים להשפעה של לחץ חברתי, אשר כיום רווח באינטרנט בכלל וברשתות החברתיות בפרט. הרשתות החברתיות יצרו מנגנון נוסף לעידוד שימוש בסמים בקרב בני נוער, וכן הן מהוות פלטפורמה המאפשרת סחר בסמים באופן קל, מהיר ואנונימי.

מחקר של המרכז הלאומי להתמכרות ושימוש בסמים באוניברסיטת קולומביה (National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University – CASA) מצא שבני נוער המשתמשים ברשתות החברתיות בתדירות גבוהה הם בעלי סבירות גבוהה יותר להשתמש

מוקדי דיווח בעולם

מוקדי הדיווח המרכזיים לפגיעה בילדים ברשת פועלים באופן טלפוני ובאמצעות אתרי אינטרנט. לעתים קרובות, משמש הקו הטלפוני לפניות דחופות יותר במקרי חירום. במרבית המקרים, מאפשרת הפנייה ברשת דיווח אנונימי והיא מתבצעת באמצעות מילוי טפסים דיגיטליים המותאמים לגוף המדווח (פרטי או ציבורי) ולאופי המקרה המדווח.

במדינות כגון ארצות הברית, קנדה ואוסטרליה, ארגונים שונים לרווחת ילדים ולמען בטיחות ברשת מפעילים מוקדי דיווח. חלק ממוקדי דיווח אלה מקושרים ישירות לרשויות האכיפה, ואילו אחרים פועלים באופן עצמאי והפניות המתקבלות בהם מועברות בהמשך על ידי פעילי הארגונים לרשויות האכיפה. מוצגים להלן מוקדי הדיווח המרכזיים בארצות הברית, קנדה ואוסטרליה.

ארצות הברית

בארצות הברית, מפעיל המרכז הלאומי לילדים חטופים ומנוצלים (National Center for Missing and Exploited Children) קו לאומי עבור הציבור ועבור ספקי אינטרנט לדיווח על ניצול ילדים ברשת. הדיווח מתבצע באמצעות מילוי טופס באתר האינטרנט, או באמצעות שיחה לקו חם הפועל 24 שעות ביממה. המרכז מטפל בנושאים של ניצול מיני של ילדים ברשת, הטרדות מיניות של ילדים ברשת, פורנוגרפיית ילדים, שליחת חומר מיני וחומר פוגעני לילדים וסחר מיני בילדים ברשת. צוות הארגון עובר על הדיווחים המתקבלים במוקד ומפנה אותם לטיפול של רשות האכיפה המתאימה. (מקור: NCMEC)

קנדה

ארגון הצדקה, המרכז הקנדי להגנה על ילדים, מפעיל מוקד דיווח בשם סייברטיפ (Cybertip), המאפשר לציבור לדווח על חומרים ופעילויות של ניצול מיני של ילדים ברשת. הדיווח מתבצע באמצעות קו טלפון חם, או באמצעות אתר האינטרנט המציע טפסי דיווח שונים, על פי המקרה המדווח.

ולמרות הגבלת שימוש לילדים מתחת לגיל 18, משתמשים בהן קטינים.

- **"בתי מרקחת" לא חוקיים ברשת – "בתי מרקחת"**
לא חוקיים הפועלים ברשת מוכרים בעיקר תרופות מרשם. רבים מהם מקורם במדינות זרות ולכן אינם נמצאים תחת הרגולציה של המדינה בה הם משווקים את סחורתם. מלבד הסכנות הקיימות בשימוש בתרופות מרשם, שלא במסגרת צורך בריאותי, החומרים הנשלחים לקונה הם לעתים שונים מאלו שהוזמנו, ואף מכילים חומרים רעילים יותר. "בתי מרקחת" אלה עושים שימוש לעתים קרובות ברשתות החברתיות לשיווק הסחורה. באמצעותן, הם מפתים צעירים לחדרי צ'אט ל"יעוץ" עם "רופאים" שבסופו מציעים להם קניית סמים. אופן מכירה זה תורם לתחושת הלגיטימיות בקרב המשתמשים, מאחר ואנשים נוטים לבטוח ברשתות החברתיות יותר מאשר בפרסומות.
- **הרשת האפלה – רשת מוצפנת אשר משמשת עבריינים לפעילויות לא חוקיות מסוגים שונים כסחר בסמים וחומרים אסורים אחרים.** אף על פי שהשווקים הגדולים בשם "דרך המשי" נסגרו בשנת 2013 על ידי ה-FBI, אתרים מסוימים עדיין פועלים.

העצה העיקרית להורים להתמודדות במקרה שעולה חשד כי ילדם משתמש בסמים היא לבדוק את היסטוריית הדפדפן וחשבונות הרשתות החברתיות של הילד, לשוחח עמו ולהסביר לו אודות הסכנות הנובעות משימוש בסמים.

לסיכום, רשת האינטרנט מהווה לעתים אמצעי המעודד ילדים לשימוש בסמים, בשל הצגה חיובית של אנשים המשתמשים בסמים, הפצה של פרסומות לחומרים ממכרים, השפעה שלילית על בריאות הנפש והרחבה של אפשרויות קניית סמים וחומרים בלתי חוקיים. עם זאת, הורים יכולים להיעזר ברשת האינטרנט למצוא רמזים לכך שילדם משתמש בסמים, במקרה שעולה חשדם לכך.

(מקורות: American.gov.il, Addiction_Center, Center_On_The_Guardian, Addiction_Centers, The_Recovery_Village, Cyberwise, Addiction)

Safety Act 2015 מאפשר גם הוא לדווח באמצעות הרשת על חומרים של התעללות בילדים ובריונות ברשת באופן אנונימי. eSafety מטפל במקרים של חומרים המפורסמים ברשת אך לא בחומרים המועברים באופן אישי כדוגמת אימיילים והודעות. (מקורות: AFP, AFP, ThinkUKnow, eSafety, eSafety)

לסיכום, שיתופי פעולה בין ארגונים פרטיים וללא מטרות רווח לבין רשויות החוק והאכיפה מאפשרים הפעלתם של מוקדי דיווח על מקרי פגיעה בילדים ברשת. פנייה באמצעות קו טלפוני מאפשרת טיפול מיידי במקרים דחופים, בעוד פנייה באמצעות האינטרנט מאפשרת דיווח אנונימי והפניה לגורם המתאים וטיפול יעיל בהתאם לאופי המקרה.

אפליקציית רולטת תמונות

ברשת קיימות אפליקציות רבות של "רולטת תמונה" מסוגים שונים, המאפשרות חשיפה או שליחה של תמונה אקראית מגלריית התמונות בסמארטפון לאיש קשר לא ידוע. אפליקציות אלו נועדו להוות משחק המאתגר את המשתמשים להפגין אומץ לחשוף תמונות מביכות שלהם לאדם לא ידוע.

אפליקציית Photo Roulette, אחת האפליקציות המרכזיות מסוג זה, משמשת למשחק חברתי שבו בכל פעם נבחרת תמונה מספריית התמונות של משתתף ומוצגת לרגע קצר למשתתפים האחרים במספר סבבים. המשתתפים מנחשים למי שייכת התמונה ומקבלים ניקוד בהתאם לזמן ולנכונות התשובה. לאחר 15 תמונות מוכתר "אלוף רולטת התמונה", כך לפי תיאור האפליקציה בחנות האפליקציות. בתוספת תשלום, ניתן לשתף גם סרטוני וידאו

משום שאין המשתתף בוחר אילו תמונות להראות לחבריו, הסכנה המרכזית הנובעת משימוש באפליקציה זו היא חשיפה של תמונות פרטיות. ילדים רבים מצלמים תמונות שאין ברצונם לחשוף לאחרים, אך אם אין התמונות מסומנות



המרכז מכון את רשויות החוק והארגונים הפועלים לרווחת ילדים לחקירת המשך בעקבות הדיווחים, ופועל להסרת החומר הפוגעני מהרשת. כמו כן, מספק המרכז מידע, תמיכה והפניה של הציבור לגורמי טיפול שונים בנושאים של שמירה על בטיחות המשפחה ברשת. המוקד, הפועל משנת 2002, אומץ בשנת 2004 על ידי ממשלת קנדה תחת האסטרטגיה הלאומית להגנה על ילדים מניצול מיני באינטרנט. עם העברת החוק המחייב ספקי שירותי אינטרנט לדווח על פורנוגרפיית ילדים, הוכרז המרכז בחוק כישות המרכזית לדיווח בנושא. (מקורות: Cybertip, Cybertip, Cybertip)

אוסטרליה

צוות הפעולה להגנת הילד של המשטרה הפדרלית באוסטרליה פועל לתיאום בין גופים מקומיים ובינלאומיים בחקירת ניצול מיני של ילדים באמצעות שירותי תקשורת כגון אינטרנט, מחשבים וטלפונים ניידים ואשר כולל העלאה, שליחה ומתן גישה לחומר של ניצול והתעללות מינית בילדים. במקרים מסוג זה, ניתן לפנות למשטרה הפדרלית האוסטרלית באמצעות טופס דיגיטלי באינטרנט. כמו כן, באתר ישנו טופס ייעודי לספקי אינטרנט לדיווח על חומר פוגעני. אמצעי פנייה נוסף למשטרה הוא כפתור אדום באתר האינטרנט של ארגון ThinkUKnow שמטרתו לסייע להורים, מטפלים ומורים ללמד ילדים אודות שימוש בטוח בטכנולוגיה ובאינטרנט. הארגון פועל באמצעות מתנדבים, בשיתוף המשטרה הפדרלית והמשטרות המקומיות וחברות פרטיות. הדיווח באתר ThinkUKnow מועבר ישירות למשטרה הפדרלית. עם זאת, מציינים במשטרה, כי במקרים הדורשים תגובה מהירה יש להתקשר למשטרה ישירות.

המפקח על בטיחות ברשת (eSafety Commissioner) באוסטרליה, גוף רגולטורי עצמאי לבטיחות ברשת המוביל ומתאם מאמצים בנושאי בטיחות ברשת בין מחלקות, רשויות וסוכנויות, שפעילותו מעוגנת בחוק Enhancing Online

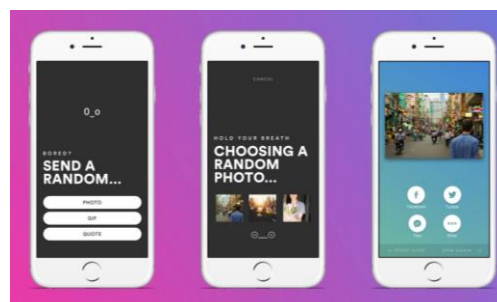
אף על פי שתהליך הבחירה והשליחה של התמונה ניתן לשליטה חלקית, קיים סיכון של הגעת תמונות מביכות או לא נאותות לידיים לא רצויות ושימוש באפליקציה ללחץ חברתי. כמו כן, האפליקציה פגיעה למניפולציות – היא הורדה לאחר שנה בעקבות פריצה של מתכנת שהציף את האפליקציה בתמונות זהות וכך קיבל את כל התמונות שנשלחו באפליקציה. (מקורות: [The Verge](#), [TechCrunch](#), [TechCrunch](#))

כפרטיות באופן ספציפי, הן עלולות להיבחר על ידי האפליקציה במשחק. סכנה נוספת היא האפשרות להפיץ את התמונות מעבר ל"משתתפי המשחק" באמצעות צילום מסך.

בניגוד לאפליקציות חברתיות אחרות, האפליקציה אינה מודיעה לאדם שתמונתו שותפה אם אדם אחר עשה צילום מסך של התמונה. כמו כן, האפליקציה שומרת בשרתיה את כלל התמונות ששותפו למשך 24 שעות. בנוסף לכך, ביקורות בחנויות האפליקציות מעידות כי היו מקרים בהן נחשפו תמונות לא ראויות שלא היו שייכות לאף אחד מהמשתתפים.

(מקור: [Protect Young Eyes](#))

אפליקציה נוספת שפעלה בעבר היא Rando, אשר מפתחיה הציגו אותה כפתרון לשעמום. האפליקציה בוחרת תמונה אקראית מאלבום התמונות שבסמארטפון ומשתפת אותה עם חבר אקראי. האפליקציה מציעה אפשרויות שליחה שונות, כגון "שליחה עיוורת" שבה נשלחת התמונה לחבר אקראי מבלי שהשולח יודע על תוכן התמונה הנשלחת. אפשרות נוספת היא שליחת תמונה מתוך שלוש תמונות שנבחרו על ידי המשתמש או מתוך קטגוריית "סלפי". האפליקציה מאפשרת גם פרסום ציטוטים אקראיים מתוך הסמארטפון בפייסבוק או בטוויטר או שליחת הודעת SMS. קיימת אפשרות לצמצום הבחירה של האפליקציה מתוך נושא כגון "מצחיק", "חברות" וכדומה. לאחר שהאפליקציה בוחרת בתמונה או בציטוט, יכול המשתמש לבחור בפרסום/שליחה לפני הביצוע.



קיימות באפליקציה מספר מגבלות: לא ניתן לסמן שאהבת את התמונות, להגיב עליהן או לשתף אותן עם אחרים באמצעות האפליקציה. כמו כן, ניתן לשלוח תמונות בלבד ולא וידאו. בנוסף, על מנת לקבל תמונה, יש לשלוח תמונה תחילה.